

Werk

Titel: Scientia rerum universalem ex Euclide restituta

Autor: Hentschius, Joannes Jacobus

Verlag: Haered. Lankisianorum

Ort: Lipsiae

Jahr: 1756

Kollektion: digiwunschbuch; mathematica

Signatur: 8 PHIL II, 288:2

Werk Id: PPN83290273X

PURL: http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PID=PPN83290273X|LOG_0017

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=83290273X>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

SECTIO III.

DE

ENUNCIATIS VULGO

NOTIS, QUAE SUPPONUNTUR IN
SCIENTIIS HUMANIS.

§. 1.

Instituti
ratio.

Absoluta generali rerum doctrina ad enunciata, quæ ob assensum generalem, quem omnes rationis usum habentes, iis præbent, *vulgo nota* dicuntur, accedendum est. Hac in causa optime me facturum esse, arbitror, si Geometriæ simplicitatem secuturus, pronunciata hæc evidentissima, quæ in quovis scientiarum genere tacite supponuntur, secundum ordinem naturalem, proposuerim; quo quidem pacto de usu & abusu axiomaticum metaphysicorum æquum ferre poterimus iudicium.

§. 2.

In re quavis, quod
& quomodo sit,
disquirendum est.

Postulatur, in scientia quavis: objectum, circa quod versamur, ita exquiri debere, ut *quod & quomodo* sit, pateat. Jam cum in objecto quovis, præter *genesin, differentiam specificam & affectiones*, nihil ulterius possit concipi; regulam propositam, vel ad *genesin, differentiam specificam*, vel ad *affectiones rei* cuiusvis, pertinere, clarum est.

Cum

Cum autem supra jam Conam. I. Sect. X. de
 genesi & differentia rei specifica dictum sit, restat,
 ut doceam, quid circa affectiones, quæ rei con-
 ceptæ insunt, sit observandum.

§. 3.

In exquirendis affectionibus, quod & quomodo insunt rei conceptæ, videndum est. Scientiarum conditores circa exquirendas affectiones ita versantur, ut, *quod & quomodo* insunt rei conceptæ, notum fiat. Sic Euclides circulorum affectiones elem. III. exquirens, *quod & quomodo* insunt, seu quod idem: prædicata circulo convenire, positis his vel illis conditionibus, scrutatus est. V. c. confectarium Prop. I. elem. III. centrum circuli esse in secante, si in circulo recta linea, rectam bifariam & ad angulos rectos secet, non solum pronunciat: centrum circuli esse in secante, sed simul declarat: *quomodo* insit, seu qua posita conditione, hæc de circulo prædicentur. Eadem est ratio Prop. III. & reliquarum omnium, quæ elem. III. continentur.

Eundem in modum Physicus, omne id, quod corporibus inest, *quomodo* insit, declarat; quinimo ne fingi quidem potest scientia, quæ enunciatum propositum in exquirendis objecti sui affectionibus, non supponat.

§. 4.

Voces explicantur.

Supposita, ex quibus intelligitur,
quod & quomodo aliquid sit, *rationes,*

nes, principia & causa; ea autem, quæ inde resultant, *principiata & causata* ex more Metaphysicorum vocentur.

NOTA.

Vocabula *rationis, principii & cause* a philosophis diversimode sumi, vulgo notum est. Causam enim a ratione *sufficiente & determinante* dicta, differre affirmant Metaphysici, uti continens a contento, & principium nunc cum causa, nunc cum ratione idem esse, pronunciant; unde aliud principium *quod*, aliud *quo* ipsis dicitur. Sed cum hæc omnia redeant ad diversam vocabulorum significationem, lites hæc de re movere velle, temerarium est. Sive igitur hæc, sive illa voce utaris, nihil interest, si modo ad rem ipsam attendas, & mente concipias: Metaphysicorum axioma: *nihil esse sine causa & ratione*, nos commonefacere: in re qualibet concepta, *quod & quomodo* fit, esse exquirendum; id quod non solum de affectionibus; sed etiam de ipsa differentia rei specifica & genesi, valere, jam ostensum est.

S. 5.

Genesis est principium primum reliquorum omnium.

Exquirentes secundum legem propositam rerum affectiones, si hoc vel illud dari, ope principiorum quorundam cognoverimus, circa principia eadem, *quod & quomodo* dentur, disquiri iterum potest, idque continuo, usque dum ad ipsam rei conceptæ *genesin* pervenerimus, quæ omnium eorum, quæ ipsi tribui possunt, rationem ultimam in se continet, v. c. Si Euclides in consuetario Prop. XV. elem. IV. pronunciat:

hexagoni

hexagoni latus circuli semidiametro aequale esse; affectio hæc fundatur in aliis principiis, ex quibus intelligi potest, & hæc principia iterum in aliis, usque dum perventum est ad circuli genesis, in qua ratio ultima deprehenditur.

NOTA.

Principia, ex quibus intelligitur, *quod & quomodo* aliquid sit, sunt vel *idearum* vel *rerum*. Sed cum *idea* qualibet ad minimum rem universalissime spectatam, de qua formata esse concipitur, supponat; evidens est: principia idearum cum rerum absolute spectatarum principiis coincidere. Hinc Aristotelicorum *principium cognoscendi, cum fieri & essendi principiis* exacte convenit: quocumque demum iensu vocabula hæc accipiuntur. Est enim *fieri* principium, ex quo intelligitur: *rem vere dari*; principium *essendi*, ex quo rem, *hoc vel illo modo esse possibilem*, innotescit; five cæteroquin res proposita *singularis* fuerit sive *universalis*. Hæc autem, cum eodem modo de *cognoscendi* principio, quod pertinet ad ideas, seu res universalissime conceptas, possint prædicari; vulgarem hanc principiorum distinctionem fundamento omni destitui, est evidens.

Aristotelicorum igitur principium *fieri & essendi* cum recentiorum *rationis sufficientis* principio, quomodocumque expresso, exacte convenire, ex eo patet, quod utrumque enunciatum postulat: *in re qualibet concepta, quod & quomodo sit, esse exquirendum*, id quod nemo rationis ulu præditus, negaverit?

Cæterum *commune* hoc est scientiis omnibus humanis suppositum; de quarum methodo esset actum, si eas quosdam præter rem fingere, eosque principii hujus universalitati jure opponere liceret. Omnem enim judicandi vim, sublata enunciati hujus universalitate, simul everti atque destrui, quis non videt?

§. 6.

Quid sit contra-
dictionis prin-
cipium?

Quas inesse rei conceptæ ob-
servamus affectiones, eas simul
non inesse, pronunciare velle,
sensui communi repugnat. Si v. c. mihi concipio:
triangulo tres inesse angulos, eos simul non in-
esse, affirmare velle, absurdum putatur. Si de
circulo prædico: puncta quælibet in circumfe-
rentia sumta, æqualiter distare a centro; hoc vel
illud punctum magis vel minus a centro distare,
affirmare non possum. Et sic in aliis omnibus.
Hinc propositionem generaliter conceptam for-
mare licet: *unam eandemque rem non posse
simul esse & non esse*, quæ principii contradi-
ctionis nomine vulgo venit, eo, quod duo,
quorum unum alteri repugnat, simul locum
habere non posse, pronunciat. Conf. Aristoteles
in Libr. Metaphys. libr. III. c. III. edit. citat.

§. 7.

Idearum de re quavis
formatarum alte-
ram tollere potest.

Principio huic ideæ, de
re quavis formatæ, adversan-
tur, si ita sint comparatæ, ut
una alteram tollat & contradictorium sit, utramque
simul adesse. Si triangulum tribus rectis com-
prehendi, affirmo, & duos angulos ipsi inesse, mihi
simul concipio; idearum unam alteram tollere,
statim video; triangulum enim quod tribus
comprehenditur lateribus, tres habet angulos. Si
mihi concipio figuram duabus rectis compre-
hensam;

hensam; vi pronuntiati Euclidei: duæ rectæ spatium non comprehendunt, statim percipio: bilineum retilineum esse impossibile.

§. 8.

Idem valet de judiciis de re quavis formatis.

Quæ in ideis de re quavis formatis occurrit repugnantia; eadem in propositionibus, quarum una, idem negat, quod altera affirmat, locum habere potest. *Contradictoria* vocantur ejusmodi propositiones; unde si una vera sit, alteram falsam esse, semper colligere licet. v. c. Si vera est Prop. V. elem. II. *duobus circulis sese invicem secantibus, non esse ipsorum idem centrum*; falsa erit opposita enunciatio: circulos sub hac determinatione spectatos, habere idem centrum. Si vera est Prop. VI. elem. III. *duobus circulis sese intra contingentibus, non esse ipsorum idem centrum*; falsa erit opposita propositio: circulos intra sese contingentes idem habere centrum.

§. 9.

Præstantia principii contradictionis,

Principii hujus contradictionis veritas ex antecedaneis quibusdam suppositis, neque intelligi neque demonstrari potest; ideoque est propositio *primitiva*. Sublato hoc, quod maximam secum fert claritatem, pronuntiato, scientiæ omnes, quippe quæ propositionem hanc primam supponunt, simul evertuntur. Aetum erit, de definitionum,

tionum, propositionum & ratiociniorum omnium veritate, si id, quod rei conceptæ adversatur, locum simul habere potest.

Enunciatum hoc, nisi supponatur, asserta omnia vacillant, & certitudo tota cognitionis humanæ & veritas tollitur. v. c. Si mihi concipio quadrilaterum quatuor rectis comprehensum, & oppositum ejus: quadrilaterum non esse quatuor rectis comprehensum æque est possibile; certitudo omnis perit. Si enunciationse oppositæ æque veræ sunt, ac propositiones Euclidæ uti X. XI. XII. XIII. elem. III. omnis, quæ Geometriæ tribuitur, veritas evanescit.

§. 10.

Usus & abusus enunciatorum expositorum in scientiis humanis.

Principia hæc remotissima, tanquam *vulgo nota*, tacite quidem supponit scientiarum ordo; nullo tamen modo exprimit. In eo enim posita est scientiæ cujusvis indoles, quod asserta demonstret ex principiis *propriis*, a natura objecti, circa quod versatur, repetendis, non autem alienis; quo quidem neglecto, elegantia omnis & doctrinæ puritas perit. Sic Euclides in demonstrandis assertis suis, ad principia ejusmodi remotissima nunquam provocavit, sed *rationem sufficientem* ex ipsa rerum natura eruendam esse, recte judicavit. v. c. in propositionis XV. elem. III. quæ est: *maximam in circulo esse diametrum*, demonstratione neque *rationis sufficientis*, neque

contra-

contradictionis principium expressum deprehendes; (ridiculum enim foret, demonstrationis initium a remotissimis ejusmodi enunciatis capere); sed rem totam, adhibitis principiis Geometriæ propriis peractam esse. Falluntur igitur omnes ii, qui sub specie *methodi mathematica*, quam vere ignorant, in demonstrandis propositionibus ad *contradictionis & rationis sufficientis* principia recurrunt, & monumenta ejusmodi philosophica, in tædium prudentiorum, orbi literario obtrudere non erubescunt.

§. II.

Errores recentiorum quorundam refelluntur.

A recta via aberrant etiam omnes ii, qui *rationis sufficientis principium in veritatibus contingentibus & contradictionis enunciatum in necessariis*, locum habere existimant; quam falsam & erroneam opinionem vel maxime infirmat Geometria, quippe quæ *rationis sufficientis principium* tanquam pronunciatum commune vi præcedentium supponit. Sed ipsam *veritatum necessariorum & contingentium* distinctionem, falsam esse & erroneam, palam erit, si ostendero: Verum omne in relatione ad intellectum definientem, esse necessarium. Quid enim, quæso! *Veritas generatim spectata*, aliud est, quam omne id, quod concipi potest. Jam id, quod concipi potest, num idem simul concipi non potest? Haud ego dixerim; ideoque ut *necessario, immutabiliter, & in æternum verum sit*, necesse est.

Sed

Sed objicient forſan : *veritatem transcendentalem* ſeu *metaphyſicam*, uti vocant, notare rerum præſentium *exiſtentiam individualem*, & hanc ob cauſam veritates, quæ circa eam verſantur, vocari *contingentes*. En! miras vocum tranſmutationes! quis enim ſanus: *res individuales intuitu compoſitionis & exiſtentia eſſe neceſſarias*, unquam affirmaverit? Vellem ſcire ab hujus Sectæ Philoſophis, num propoſitiones: *res præſentes poſſe non exiſtere: plures poſſe dari mundos*, aliæque ſimiles, de quibus multa diſputare ſolent, *pro contingentibus* forent habendæ, hujus generis enim enunciationes æque *neceſſario veras eſſe*, ac: *triangulum tres habere angulos*, exiſtimaverim. Qui igitur veritates *concretivè* ſpectatas; quales ſunt: *actiones humanas eſſe liberæ: univerſum, quod ſenſibus noſtris obverſatur poſſe non exiſtere* &c. vocant *contingentes*; quid ſibi velint, ipſi ignorant.

Jam cum veritas *abſtractivè ſpectata* ſeu *logica* in nuda contradictionis abſentia & conceptuum noſtrorum realitate ponatur; *Veritatem logicam* cum eo, quod concipi poteſt, *coincidere*, apertiffimum eſt. Reliquo caſu, ubi veritas, in nuda rerum extra nos poſitarum exiſtentia, nullo habito reſpectu ad intellectum definientem, ponitur; judicium omne ſuſpendi, nec illis, nec mihi de rebus individualibus aliquid ſtatuendi, dari poteſtatem, quis non videt?

Maneat igitur: *Veritates omnes neceſſarias eſſe immutabiles & æternas.*

Conf.

Conf. Joh. Lock de intellectu humano Libr. IV. c. V. §. II. & cel. Hollmannus in uberiori in univetsam Philosophiam introductione Tom. I. part. II. cap. I. pag. 193. seq.

SECTIO IV.

DE

PRINCIPIIS ET METHODO SCIENTIARUM HUMANARUM IN GENERE.

§. I.

Scientiæ omnes iisdem nituntur abstractionis legibus.

Scientiæ omnes humanæ sive sint mathematicæ, physicæ, sive morales, secundum leges Conam. I. Sect. I. §. 2. expositas, objectum, quod tractant, scrutantur. Hoc utique intellectui nostro, legibusque naturæ simplicissimis, est convenientissimum; abstractio enim omnis, ad quas-cunque rei propositæ determinationes pertineat, in eo ponitur, quod a minus universalibus perveniatur ad magis universalia. Methodus igitur hæc, quam scientiarum conditores observant, est communis; unde abstractiones omnes, ad quodcunque scientiarum genus referantur, leges easdem, supponere, per se patet. Sic v. c. Geometra eodem modo operatur circa abstracta in extensorum doctrina obvia, quo Physicus cor-
porum

porum naturam scrutans, a specialioribus ad universalia progreditur.

NOTA.

Scientiæ vocem nunc *subjective*, nunc *objective* sumi, vulgo notum. Illo sensu ad certum quoddam *subjectum*, quod scientia præditum est, refertur, & habet gradus, prouti huic vel illi major vel minor scientia inest; hoc autem significatu, scientia tanquam *objectum* consideratur, & in gradu altissimo, ad quem pertingere licet, spectatur. Caterum, cum abstractionis mathematicæ eadem, quas scètur philosophia, sint leges; abstractionem aliam *mathematicam* aliam *philosophicam* hoc sensu fingere velle, temerarium est.

§. 2.

Notiones primæ supponuntur in scientiis humanis.

Ideas concretas seu compositas in simpliciores alias, quas comprehendunt, resolvendo; pervenitur tandem ad *simplicissimas* & *notiones primas*; quæ nullam ulteriorem admittunt resolutionem. Conam. I. Sect. XIV. §. 3.

Notiones ejusmodi *primæ* tanquam *vulgo notæ* supponuntur in scientiis humanis; unde ipsarum resolutionem tentare velle, temerarium est; quamquam eas per voces alias æquipollentes & synonymas explanari posse, facile consenserim. Huc pertinent voces metaphysicæ, uti *essentia*, *existentia*, *totum* & *pars*, *æquale* & *inæquale*, *majus* & *minus*, *absolutum* & *relativum*, *identitas* & *diversitas* &c. aliæque, in quibus resolvendis hodierni plures, oleum & operam perdunt.

Ne

Ne autem notionem aliquam præter rem habeamus pro *prima*; ad seriem idearum abstractarum mente formatam, ut sedulo attendamus, necesse est; ex qua judicandum: num notio aliqua ad *primas* vel *compositas*, pertineat.

§. 3.

Leges scientiis omnibus communes. Idearum analyfi ad finem perducta; scientia quælibet objectum suum universalissime conceptum, primum in species dirimit, hasque denuo in species proxime subjectas &c. observatis regulis Conam. I. Sect. III. propositis. Sic Geometria extensorum species, uti *lineam*, *superficiem* & *solidum* distingvit, easque in alias proxime subjectas dirimit. Ex elem. I. enim perspicuum est: *lineam* in *rectam* & *curvam*; *figuram* in *rectilineam* & *curvilineam*; *figuras rectilineas* in *trilateras*, *quadrilateras* dividi & *multilateras*.

Deinceps specierum hac lege formarum proprietates sigillatim investigat, & quod & quomodo rebus conceptis insint legitimo discursu demonstrat. Sic v. c. Euclidem elem I. & II. parallelarum, angulorum, triangulorum, parallelogrammorum, & elem III IV. circularum affectiones secundum methodum propositam, indagasse, observamus.

Continuata hac operandi ratione, scientia quælibet pertingit tandem ad species infimas; quibus inventis, omnia, quæ ad objecti propositi

ti naturam pertinent, exhausta esse, quis non videt?

Hinc evidens est: scientiam quamlibet, excusis singulis objecti sui partibus, ad totius pervenire cognitionem; id quod vel maxime, ubi de mente humana, Deo, aliisque philosophiæ objectis disquiritur, observandum esse, suo loco videbimus.

Conferri hoc in loco merentur Cartesius in dissertatione de Methodo operibus ipsius inserta, & de Thirnhausen in medicina mentis part. II. Sect. II. pag. 73. seq.

§. 4.

Facies philosophiæ naturalis expenditur.

Eandem, quam Geometria statatur, methodum sibi vindicat philosophia naturalis, quæ communes corporum primum persequitur affectiones, uti, materiam, formam, motum, quietem &c. deinceps ad species proxime subjectas progreditur, harumque proprietates sigillatim iterum eruit atque demonstrat, idque continuo, usque dum ad species infimas, exhausta omni, generum & specierum varietate, perventum fuerit. Idem in reliquis omnibus, quæ in rationis humanæ principiis fundantur, disciplinis, observari; nemo, nisi philosophiæ genuinæ ignarus, in dubitationem vocaverit.

§. 5.

Generalia hæc figillatim perlustrare, opera pretium est.

Hæc, quæ in universum de modo, quo versantur scientiæ humanæ circa suum objectum, exposita sunt, per partes contemplari, erit utilissimum. Nulla enim, quæ exquirendis primis scientiarum fundamentis impenditur cura & diligentia, nimia aut supervacanea censeretur debet. Cum autem scientiis omnibus humanis sit commune, *affectiones objecti sui demonstrare ex certis quibusdam suppositis seu principiis*; primum hoc in loco suscipiendum negotium, in definienda principiorum natura atque diversitate poni, cognitu est facillimum.

§. 6.

Quid sint prima scientiarum principia?

Principiorum primorum nomine denotamus supposita, ex quibus intelligitur, quod & quomodo reliqua omnia sint, quæ rei conceptæ tribuuntur. Supposita hæc a quolibet gratis assumta, argumento nullo aliunde adscito fulciuntur. His enim fundamentis scientiæ totam superstruunt conclusionum molem, adeo, ut series ratiocinatorum formatorum quorumvis ad hæc inconcussa stamina usque pertingat.

Conf. Conam, I. Sect. IV. §. 8. 9.

§. 7.

Enunciata de principis primis,

Naturam principiorum primorum ut accuratius intueamur;

mur; sequentes ex Geometria deductas conclusiones adjicere visum est.

1) *Principia prima intrinsecam habere claritatem.*

2) *Demonstrationum esse fundamenta.*

3) *Nullam temporis, loci aut casus pati exceptionem.* Sic v. c. axioma: *totum majus est sua parte*, universaliter verum est, nec enim fingi potest casus, tempus, aut locus, ubi suppositum hoc non valeat. Huc referas postulatum: *in re qualibet concepta disquirendum esse, quod & quomodo sit*, nec non aristotelicum illud axioma: idem non potest simul esse & non esse. Utrumque enim esse universale & commune scientiis humanis, omnes uno ore profitentur.

4) *Principia prima a natura objecti circa quod scientia versatur, desumi*, unde scientia quælibet principia habet propria, non aliena.

5) *Realitatem & veritatem principiorum primorum in nuda contradictionis absentia esse positam.* Parum igitur refert, si vel maxime aliquid in rerum natura, cui supposita ejusmodi respondeant, non detur. Sic v. c. Geometra tanquam principium primum postulat: *puncta quævis in sphaera superficie sumta, a centro equaliter distare*: Mechanicus sumit: *gravia versus terræ centrum motu uniformiter accelerato defervi*: Astronomus supponit: *planetas in ellipsis moveri &c.* si vel maxime talis sphaera talisque motus, in rerum natura nullibi detur, sufficit enim scire posse dari.

§. 8.

Observatio Hæc ut rectius intelligantur; no-
 generalis. tandum: intellectum humanum pri-
 mum idearum abstractarum series ex singularium
 contemplatione oriundas amplificare easque in-
 finitis fere modis inter se comparare Conam. I.
 Sect. XIV. §. 2. Peracta hac universalium
 comparatione, mens nostra ad supposita omni
 evidentiâ majora progreditur, ex quibus format
 conclusiones, tam arcte cum principiis assumtis
 cohærentes, ut catenam, ad hæc prima stamina
 usque pertingentem, nullaque vi dissolubilem ef-
 ficiant.

Parum autem refert: num supposita, ex qui-
 bus conclusiones formantur, vere etiam in rerum
 natura dentur, an minus. Si enim vel maxime
 formatæ ejusmodi hypotheses, quæ ab omni
 contradictione sunt alienæ, in individuo nullibi
 existerent, nihilominus conclusionum inde deri-
 vatarum series *necessario & in æternum vera* erit.
 Quis enim negaverit? res conceptas ab omni
 contradictione liberas, a Deo posse produci.
 His fundamentis superstructæ sunt scientiæ omnes
 humanæ, quæ cancellos rerum creaturarum, limi-
 tesque naturæ longe transgrediuntur, adeo ut
systemata intellectualia, physico illo, quod sen-
sibus nostris observatur, systemate, multo esse
diffusiora, recte statuatur.

§. 9.

Quotuplicia sint principia prima? Ad hæc, ex quibus intelligitur, quod & quomodo reliqua omnia sint, principia prima, referuntur partim *definitiones*, partim *propositiones primitivæ*; de quarum diversitate paucis dispiciemus, aut in univcrsum, quid de suppositis ejusmodi simplicissimis possit prædicari, intelligatur.

§. 10.

Definitionum in scientiis humanis diversitas.

Definitiones, quæ unum principiorum genus constituunt, *genericæ* vocantur, prouti rei conceptæ explicant *genesin*; reliquæ autem omnes sunt *nominatæ*, quæ nudam notarum continent enumerationem, ex qua rem propositam sufficienter agnoscere licet. Conam. I. Sect. II.

§. 10.

Hæc duo definitionum genera exhaustiunt omnia illa, quæ primum in re quavis concipiuntur; unde, cum præter *genesin*, *differentiam specificam* & *affectiones* rei cujusvis conceptæ nihil amplius detur. Sect. I; duo, nec plura definitionum dari genera, quomodocunque expressa, apertissimum est.

Utrumque autem genus vel *absolute* vel *relative* tale vocabitur, prouti in definitione vel *determinationes rei conceptæ absolutæ* & *per se inhaerentes*, vel *rei unius ad alteram relationes* occurrunt. V. c. definitio absolute talis est:
triangulum

triangulum rectilineum est figura plana, tribus rectis comprehensa; relative talis: recta a centro circuli magis distare dicitur, in quam major perpendicularis cadit &c.

Nolit vero quisquam putare; hanc definitionum differentiam in Geometria sola, ubi ab interna linearum superficierum & solidorum constitutione, plerumque desumuntur, habere locum; generale enim esse hoc suppositum, nemo non videt, qui definitiones in *Physica*, *Pneumatologia* & *disciplinis moralibus* occurrentes, sub examen revocaverit.

§. II.

Propositionum primitivarum in scientiis diversitas.

Propositiones primitivæ, quæ alterum principiorum genus formant, proxima vel remota vulgo audiunt; prouti vel a natura objecti, quod scientia tractat, vel undecunque desumuntur. Sic v. c. propositiones primitivæ remotæ reliquis disciplinis philosophicis sunt metaphysica illæ, in præcedentibus expositæ, uti: ex differentia specifica reliqua omnia derivari: affectiones a re concepta separari non posse: rerum affectiones necessarias esse, immutabiles & æternas &c. sed proxima Geometriæ sunt axiomata Euclidea: angulos rectos inter se esse æquales: circuli ejusdem semidiametros inter se æquari: duas rectas non comprehendere spatium: inter duo puncta non cadere, nisi unicam rectam &c. Deinceps magis vel minus universales esse dicuntur propo-

sitiones,

sitiones primitivæ; prouti vel plurium, vel unius tantum scientiæ demonstrandi principia constituunt. V. c. *propositiones primitivæ magis universales* sunt: quæ eidem æqualia sunt, inter se esse æqualia: si æqualia æqualibus addantur; tota esse æqualia: si inæqualibus æqualia addantur; tota esse inæqualia: totum sua parte majus &c. *enunciationes minus universales & Geometriæ propriae*: angulos rectos inter se esse æquales; Rectas duas sibi non occurrere, nisi semel: rectas lineas sibi mutuo congruentes, esse æquales: rectas lineas inter se æquales, sibi mutuo congruere &c. Conf Erhardus Weigelius in Analyfi Aristotelica Sect. II. c. XI. supra jam citat.

§. 12.

Forma methodi Expositis scientiarum huma-
 mathematicæ. narum principiis, *methodum* seu
 ordinem, quem servant in rebus tractandis, paulo
 accuratius investigandi, hac potissimum causa impellimur, quod accurata methodi genuinæ notitia vim habet *normæ* seu *regulæ*, secundum quam *ordinis naturalis*, *spuriique* differentiam æstimare licet.

Omnia autem, quæ in scientiis peraguntur, cum redeant, vel ad *principia*, vel ad *conclusiones*; in delineando scientiarum ordine, ut ad utrumque sigillatim attendamus necesse est. Primum igitur de *principiis*, deinceps de *methodo conclusiones demonstrandi* dispiciemus,

Quod

Quod ad *definitiones*, unum principiorum genus constituentes, attinet; scientiæ humanæ omnes, præsertim *mathematica* hunc observant ordinem, ut definiendo *ideas compositas* resolvant in *simpliciores*, usque dum perventum fuerit ad *simplicissimas, primas & vulgo notas*. Abstractas ejusmodi & reliquas omnes undecunqve oriundas ideas, *nominibus propriis & definitis* invariatis designant, ut omnis, quantum fieri potest, vocum dissensionibus rixisque inutilibus via præcludatur.

Quod ad *pronunciata* alterum principiorum genus, in scientiis præsertim mathematicis moris est, formare *numero pauca, universaliter vera & utilissima*. *Scientias enim mathematicas simplicitati nature superstructas, paucis esse contentas scito*.

Idem circa *conclusiones* ex principiis deductas observant, quarum numerum præter rem non augent; (abhorrent enim a caterva propositionum) sed utilissimas tantum exhibent, quæ reliquis lucem possunt afferre. Huc referas propositiones de *æqualitate, & similitudine* triangulorum generatim *spectatorum*, enunciationem sic dictam *Pythagoricam*, aliasque similes.

Denique *Mathemata* in demonstrandis propositionibus hunc tenent ordinem, ut conclusiones confirmant ex principiis prius jam positis atque concessis, idque continuo, usque dum ad principia *prima & supposita vulgo nota* perventum

fuerit. Hæc omnia ex elem. I. & III. Euclidis tam sunt manifesta, ut cœcum illum oporteat esse, qui hæc non videat.

§. 13.

Comparatio methodi mathematicæ cum vulgari. Methodum hanc explicitam a vulgari toto, quod ajunt, cœlo, differre; nemo non videt, qui utramque ea, qua par est, diligentia, inter se comparaverit.

Sectatores enim vulgaris illius, a natura prorsus abhorrentis, & ad somnia & commenta abducentis methodi primum in eo peccant, quod abstractorum seriem ex idearum resolutione oriundam nullis circumscribant limitibus; unde fit, ut *res a rebus, nomina a nominibus, a rebus iterum nomina, & illa omnia ab intellectu, & intellectum denique a se ipso sejungant.*

Deinceps a naturali seu *mathematica* methodo penitus aberrant, quod determinationes omnes posibles rei conceptæ inhærentes, designent vocabulis novis, iisque barbaris, vocumque receptarum significaciones, levisima de causa mutant.

Præstrata hac abstractorum ingenti mole, vocumque farragine; hujus generis philosophi, quantum fieri potest, principia fingunt *numero multa, vage sumta, nulloque plane modo definita*, eum potissimum in finem, ut doctrinæ ubertatem præ se ferant, & controversias, neiscantur, ex quibus famæ celebritatem consequi satagunt.

Tandem

Tandem huic vastissimo principiorum undecun-
que sumtorum, agmini, superstruunt conclusio-
num molem, nullaque habita ordinis naturalis
ratione, (abhorrent enim a rigore Geometrarum)
unam eandemque rem *decem* nominibus signatam,
decies demonstrant.

Hinc emergunt sic dicta *vastissima molis* syste-
mata, intra breve temporis spatium elaborata,
quæ continent *principia inaudita*, veteribusque
plane incognita, nec non *conclusiones*, quæ ad
mundos omnes possibiles pertingunt; (hujus ge-
neris enim philosophis, qui omnia se scire cu-
piunt, de omnibus *aliquid* statuere, placet); sed,
si systemata ejusmodi vastissima & verborum am-
bagibus repleta, paullo accuratius examinaveris;
pauca vel prorsus *nihil pluribus* exponi, pronuncia-
ta *sterilia* & theoremata *nulli usui inservientia*, con-
di; *aliena*, ex principiis prius positis nullo modo
fluentia adduci, quæstiones *simpliciores* cum *magis*
perplexis atque difficilioribus confundi, & ut
uno verbo omnia comprehendam: *summa cum*
imis misceri, deprehendes. En! vulgaris me-
thodi formam! Sed missa hac perversissima phi-
losophandi ratione, ad methodi sic dictæ mathe-
maticæ naturam revertamur.

§. 14.

Methodus sic dicta
mathematica est
naturalis & uni-
versalis.

Si quis ex me quæreret:
quot & quibusnam regulis con-
tineretur methodus sic dicta
mathematica; ipsi essem re-
spon-

sponsurus: methodum generari ex legibus numero paucis, simplicissimis, & maxime naturalibus, supra Conam. I. Sect. X. XI. expositis. Hanc autem simplicissimis naturæ legibus superstruam methodum, ad scientias omnes, quæ rationis humanæ principiis nituntur, pertingere, nemo non videt; qui considerat: Scientias humanas omnes, hoc inter se habere commune, quod *desiniendo* ideas concretas primum resolvant in simpliciores, deinceps a *pronunciatis* quibusdam simplicissimis ad conclusiones progrediantur.

Universalitatem igitur methodi propositæ, qui in dubitationem vocant, quid sibi velint, ipsi ignorant, & methodum quæcumque aliam adhibentes, res in se planas atque faciles prorsus obscurant.

SECTIO V. DE SCIENTIARUM HU- MANARUM FORMA ET NEXU IN GENERE.

§. I.

Scientiarum humanarum formam generatim nosse, juvat. **U**tilissimum iis, qui vastissimum scientiarum humanarum campum ingredi, & uberrimos fructus ex eodem consequi voluerint, esse existimo; formam scientiarum humanarum,

humanarum primum veluti in speculo quodam contemplari, ne, in devia abducti, rebus vilioribus tempus impendant, & a fine constituto prorsus recedant.

Hæc, cum mente concipio; academiæ mundi- nis, ad quas emtores concurrunt & venditores mihi videntur esse simillimæ. Videndum enim est, ut Academici, neglecto rerum habitu externo, emtores illos, qui justum mercibus pretium statuere norunt, imitentur, eosque fructus, quos ex literarum studiis percipere cupiunt, vere adipiscantur.

Nollem tamen esse auctor: ut *miseram* nonnullorum diligentiam, qui in studiis tractandis, scientias eas, quarum ope ad reliquarum cognitionem datur accessus, prorsus negligunt, sedarentur, ob levisimam hanc causam: *non sunt de pane lucrando*. Recte enim Cicero sentit: *artes omnes, quæ ad humanitatem pertinent, habent quoddam commune vinculum, & quasi cognatione quadam inter se continentur*.

§. 2.

Quid sint scientiæ mathematicæ? Ordiemur a scientiis sic dictis mathematicis, quæ ob evidentiam summam, quam habent, & eximiam utilitatem in vita civili conspicuam, reliquis omnibus, quæ in rationis principiis fundantur, disciplinis, præripiunt palmam. Loci hujus non est: vocis *μαθηµάτων* denominandi rationem uberius investigare,

vestigare, quamquam cum nonnullis verosimillimum esse, crediderim: *Geometriam, Arithmeti-
cam, Musicam & Astronomiam* nomen μαθημά-
των recepit, quod, temporibus antiquissimis
scientias has solas a Græcis excoltas, & juvenibus
traditas esse, inter omnes constat. Versantur
scientiæ dictæ circa quantitatem rerum defini-
dam, quam primum quidem corporibus inesse
observamus; nec tamen: quantitatem ad res
materiales esse adstrictam, putes; sed eandem,
reliquis omnibus, quæcunque sub cælo sunt,
tribui, consideres, uti jam supra monitum. Hinc
efficitur: ut mathematicum usus, ad res omnes,
quæcunque modo ab intellectu humano possunt
conciipi, pertingat; nec solum rerum physica-
rum, sed etiam moralium atque civilium gradus
definiat.

Conf. de voce μαθημάτων Christophorus
Clavius in Prolegomenis Element. Euclidis.

§. 3.

Quid Arith- Arithmetica, quæ in *vulgarem &*
metica? *universalem*, dirimitur, formationes
& affectiones numerorum, & quantitatum expla-
nat. Principia numero pauca postulat atque sim-
plicissima, a quibus certitudo tota computationis,
quæ notissimis illis quatuor speciebus Conam. II.
expositis absolvitur, pendet.

§. 4.

Forma Geo- Geometriæ nomine scientiam,
metriæ, quæ extensorum naturam generatim
speculatur,

speculatur designamus. Vulgo in Geometriam *rectarum & curvarum* dirimitur, quarum illa problemata, quæ sunt *plana*, ope *rectarum & circulorum* solvit; hæc vero pro determinandis quæsitis lineas assumit *curvas*.

Illâ extensorum *congruentiam, divisibilitatem, proportionalitatem, spatiorum capacitatem*, aliasque similes affectiones generales scrutatur; hæc vero *habitudinem rectarum intra curvas ductarum, curvaturam ipsam, & quæ hinc pendent superficierum dimensiones, curvarum rectificationes, aliaque his affinia*, contempletur.

Utramque ob nexum arctissimum, quo inter se coherent, unam perfectam & completam extensorum scientiam constituere; ex Euclide & Apollonio, scriptoribus Geometriæ primariis, satis constat.

§. 5.

Quid *Mechanica & Optica?* *Mechanica* generatim spectata est virium & motuum scientia, quæ sic dictam *Hydrostaticam, Hydraulicam & Aerometricam*, tanquam partes, ad generalem motus doctrinam pertinentes, complectitur. Idem de *Optica stricte sic dicta, Catoptrica & Dioptrica*, valet, quæ junctim sumptæ, perfectam atque completam lucis theoriam constituunt, uti jam ab aliis factum.

§. 6.

Quid Astronomia & Chronologia? *Astronomia* phœnomenorum, quæ in sensus externos cadunt, causas, & totius systematis mundani structuram explanat. Omnes reliquæ, uti *Geometria*, *Arithmetica*, *Mechanica* & *Optica* scientiæ, ad hanc tanquam primariam totius Matheseos disciplinam collimant, quæ pro præstantissima habetur, eo, quod Dei infiniti existentiam atque omnipotentiam declarat. Cœli enim enarrant gloriam Dei, & terra manifestat opera manuum ipsius. Denique Chronologia, quæ maximam vitæ civili affert utilitatem, ex periodicis syderum cursibus definit temporum intervalla.

§. 7.

Summa didictorum igitur summam expendentium, videmus: totum scientiarum mathematicarum ambitum, *Arithmetica*, *Geometria*, *Mechanica*, *Optica*, *Astronomia*, *Chronologia*, tanquam limitibus atque finibus circumscribi, adeo, ut omnia, quæcunque sub mathematicani considerationem cadunt, ad didictarum disciplinarum aliquam pertineant.

Arithmetica, & *Geometria* junctim sumtæ *Matheseos abstractæ seu puræ*; *Mechanica* autem, *Optica*, *Astronomia* & *Chronologia*, *Matheseos applicatæ seu concretæ*, nomen sortiuntur, eo, quod illæ circa numeros & magnitudines in univ ersum; hæ vero circa quantitates concretas, uti *motum*, *lucem* & *tempus* versantur.

Præter

Præter disciplinas dictas, quæ proprie Mathemata constituunt, plures aliæ dantur, quo referas *Geometriam, & Mechanicam practicam, Architecturam civilem & militarem, Pyrotechniam & Gnomonicam &c.*

Sed generis hujus artes omnes, quamquam Matheseos opem sæpissime desiderent; nihilominus ad ipsa Mathemata referuntur, uti jam ab aliis recte est observatum.

§. 8.

Forma Logicæ seu Philosophiæ rationalis.

Disciplina, quæ explanat leges, secundum quas intellectus humanus in exquirendo vero operatur,

Logica seu *Philosophia rationalis* vulgo audit. *Generalis* est vel *specialis*; prouti leges in eadem propositæ vel ad rerum qualitates & quantitatem simul, vel ad solam quantitatem, pertinere censentur. Partem Logicæ generalem, *aristotelicam & vulgarem* dictam, Conam. I. specialem, seu *Logicam quantitativam* Conam. II. quoad principia expositam esse, vides.

Conf. Francisci Baconis de Verulamio Tractatus: de augmentis scientiarum libr. V qui insertus est operibus ipsius Francofurti ad Moenum 1665. in fol. edit.

§. 9.

Quid sit Philosophia prima?

Philosophia Prima, a successoribus Aristotelis odioso *Metaphysica*

scæ nomine insignita, circa notiones communes versatur. Vulgaris hæc est Metaphysica, tractans vulgo nota, uti jam vidimus, enunciata, quæ perfecta & completa vocabitur, si *universalis* hæc Philosophia, eandem habuerit utilitatem, quam præstat Geometria scientiis mathematicis.

§. 10.

Quid sit philosophia naturalis & Pneumatologia?

Philosophia naturalis rerum *materialium*, & corporearum; Pneumatologia immaterialium, uti *animæ, Dei* &c. naturam speculatur. Utramque unam eandemque perfectam atque completam efficere *Physicam*, tum ex principiorum *analogia*, tum ex *methodo* perveniendi ad conclusiones, suo loco patebit.

Cæterum Pneumatologia in *Psychologiam* quæ circa animam, & *Theologiam naturalem* quæ circa Deum versatur, vulgo dirimi solet.

Conf. Baconis de Verulamio Tractatus ante jam citatus: de augmentis scientiarum Libr. III. c. II. usque ad c. IV. & Libr. IV. c. III. edit. citat.

§. 11.

Forma Philosophiæ moralis.

Philosophia moralis generatim spectata, leges ex ratione sola cognitas, & ad definienda hominum officia necessarias speculatur. *Naturales* vocantur hujuscemodi leges, prouti ex rationis humanæ

næ principiis innotescunt, & *communes*, prouti ad omnes pertinent, quamcunqve religionem, sectam &c. profiteantur.

Has, velim distingvas a *revelatis*, & *civilibus* illis legibus, quæ ab hominum pendent institutis, (aliud enim est, *naturæ leges*, aliud *revelatas a Deo* & in sacro fonte obvias, aliud deniqve *leges civiles* seu *humanas* pertractare); unde eas in unam massam compactas, inter se confundere non licet.

Omnes autem Philosophiæ moralis leges, cum a naturæ nostræ proveniant constitutione; nemo non videt: operam omnem in exquirendis naturæ legibus futilem esse atqve frustraneam, nisi prius Dei, mentisqve humanæ, nec non rerum præsentem statum probe perspexeris. Hinc efficitur: totam sic dictam Philosophiam Practicam speculativa illa niti, nec quicquam solidi, prætermilla status nostri accurata contemplatione, in definiendis hominum officiis dici.

Cæterum notissimæ tres illæ, uti *Ethico*, *Jurisprudentia naturalis* & *Politica*, disciplinæ, ad unam eandemqve perfectam *morum* doctrinam facile reducendæ sunt, partim ob *principiorum* modiqve concludendi, *analogiam*, partim ob *finem*, tendentem ad *mentis humanæ* tranquillitatem, nec non ad *vitæ socialis* securitatem atqve commoditatem.

Sed de his omnibus, suo loco & tempore, si Deus ita voluerit, pluribus dispiciemus.

Conf. Johannes Lock de intellectu humano
Libr. IV. c. XXI.

§. 12.

Nexus Logicae & Me-
taphysicae vulgaris
cum Geometria &
Arithmetica.

Exposita in universum
scientiarum humanarum for-
ma; de nexu, quo inter se
coherent, dispiciendum erit,
ut innotescat, quo ordine pertractari, & absque
ullo temporis dispendio addisci debeant.

Quod ad *Logicam & Metaphysicam vulga-
rem*; utriusque originem a Geometria & Arith-
metica, antiquissimis jam temporibus exulta,
repetendam esse, existimaverim; id quod non so-
lum ex Aristotelis libris Analyticorum & Meta-
physicorum; sed etiam ex praesenti instituto tam
est luculentum, ut coecum illum oporteat esse,
qui haec non videat. Hinc patent sequentia
enunciata.

1) *Logicam & Metaphysicam vulgarem
Geometriae & Arithmeticae ope esse addiscen-
dam.* Intellectui enim humano convenientissi-
mum est: a suppositis Geometriae & Arithmeticae
simplicioribus, ad generalia artis inveniendi pro-
gredi praecipua.

2) *Logicam & Metaphysicam ex Geometria
Euclidea quippe quae nulli errori subest, legiti-
mo discursu deductam, genuinam esse & in
aeternum veram.*

3) *Geometriae Euclidae ope, Analyticorum
& Metaphysicorum Aristotelis recessus recludi;
unde pro clave organica dicti Aristotelici recte
habetur.*

NOTA.

NOTA.

Geometriam & Arithmetiam tum vulgarem tum universalem, rite perceptam, judicandi vim augere, attentionem promovere, mentisque capacitatem extendere. omnes, qui Mathematica, iusto servato ordine, excoluerunt, uno ore profitentur. Rationem hujus effectus, non tam in multitudine propositionum perceptarum, cumuloque veritatum geometricarum; quam potius in methodo accurate adhibita, & reflexione instituta latere, observes.

Vulgus quidem, facilitatem idearum nexum perspicendi, vimque judicandi a Logica vulgari repetere confrevit; sed falsam hanc & erroneam opinionem ipsa Philosophia rationalis, quippe quæ in tradendis legibus generalioribus subsistit, nec quicquam de ipsa veritatum concretive spectatarum inventionem satagit, infirmat. Quid enim quæso! nudas regulas logicas scire, aliud est, quam nominum & verborum in Grammatica nosse formationes?

§. 13.

Nexus Physicæ & Pnevmatologiæ cum Mechanicæ, Opticæ & Astronomiæ. Principia *Physicæ* seu *Philosophiæ naturalis* continentur in *Mechanicæ, Opticæ & Astronomiæ*, quæ tam arte inter se copulantur, ut unam eandemque perfectam atque completam *natura* scientiam constituent. Ad Physicam enim doctrinam de motu tam necessaria esse putatur, ut: *ignorato motu, naturam ipsam ignorari*, verisimum sit effectum.

Hisdem fundamentis innititur sic dicta *Pnevmatologia*, in qua mediante Philosophia naturali, quæ suppeditat principia, ad rerum immaterialium, uti mentis humanæ, Dei &c. notitiam pervenitur.

Unica hæc, vera & genuina de rebus ejusmodi

immaterialibus, philosophandi est methodus; quæcunqve demum causa homines primum impulsi fuerint, ut: substantias ejusmodi a materia omni distinctas, vere dari, opinarentur; id quod definire velle, difficillimum videtur.

Conf. Isaacus Newtonus in Principiis math. Philosophiæ natur. pag. 482. 483. edit. Amstelod. 1714 in 4to.

§. 14.

Nexus disciplina- Disciplina denique morales, uti
rum moralium Jurisprudentia naturalis, Ethica
cum speculativis. & Politica, in speculativis, uti Phi-
losophia prima, Physica & Pnevmatologia fundan-
tur. Leges enim naturales, five ad vitam socialem,
five ad solitariam pertineant, *legislatorem* suppo-
nunt, nec non *summum bonum*, quod reliqua
omnia, quæcunqve modo fingi possunt, bona su-
peret, vitamque nostram tranquillam atqve bea-
tam efficiat. Hac de causa *physicum* illud, quod
rerum materialium & immaterialium naturam spe-
culatur systema recte, præmittitur *moralis*, quod
circa definienda hominum officia versatur.

Utrumque ad communem finem, qui ad numinis
divini reverentiam, vitæque humanæ commodita-
tem tendit, collimat; sed systema *physicum* a
moralis in eo maxime differt, quod illud *natura, mo-
tusque legibus*; hoc autem *regulis*, quæ respondent
libertati humanæ, superstructum est.

§. 15.

Summa di- Ex his colligitur naturalis scientia-
 storum. rum sic dictarum *mathematicarum* &
philosophicarum connexio, quæ eo fere redit,
 quod utrumque scientiarum genus assumat unum
 idemque *cognoscendi principium*, eandemque phi-
 losophandi, in formandis principiis & demonstnan-
 dis assertis, adhibeat methodum.

Subordinatæ autem hoc fere modo intelliguntur
 dictæ scientiæ, ut *Mathemata* præ reliquis omnibus,
 jure sibi vindicent prærogativam, partim ob sum-
 mam, quæ ipsis inest, evidentiam; partim ob exi-
 miam utilitatem in scientiis reliquis conspicuam.

Notandum enim: *Mathesin uberrimum esse
 fontem, a quo dimanat omnis, quæcunque modo sub
 coelo fingi potest, Philosophia, sive cateroquin
 speculativa fuerit, sive practica.*

§. 16.

Dictæ scientiæ jun- Ob arctissimum hunc, quo
 ctim sumtæ, philo- dictæ scientiæ inter se copulan-
 sophiæ nomine ve- tur, nexum; *Mathemata* a sic
 niunt. dicta *Philosophia* male separan-

tur. Est enim *philosophia generatim spectata*
 nihil aliud, quam *scientia ex rationis humanæ prin-
 cipiis hausta atque deducta*; id quod de *Mathesi* seu
 scientia quantitarum eodem modo valet. *Mathe-
 mata* enim omnia, quæcunque de causa peculiarem
 hanc receperint denominationem, *rationis usu*
 addiscuntur; unde, cum reliquas omnes, quæ fingi
 modo possunt, scientias doctrinæ puritate multum
 superent;

superent; pro genuina, vera, quinimo principali totius *Philosophia parte*, jure habentur.

Cæterum *Philosophiæ* hujus in ambitu suo spectatæ notitiam supponunt tres reliquæ sic dictæ *Facultates*, quæ, pro varietate *objecti*, quod tractant, a præceptis Philosophorum generatim traditis, ad specialiora progrediuntur. *Theologia* quidem, *revelatione nixa*, suppositis veritatibus ex ratione humana cognitis, *coelestem*, in sacro fonte obviam *doctrinam* contemplatur.

Jurisprudentia civilis leges, ab *hominum institutis* pendentes, nec non *communibus* illis, *ratione sola* cognitis respondentes, speculatur; *Medicina* denique *observationibus* superstructa, a generalî motus, viriumque theoria ad specialio rem corporis humani disquisitionem progreditur.

Sed hæc de scientiarum humanarum forma & nexu in genere sufficient. Proxime autem, si hæc Lectoribus & Academicis non ingrata fuisse, intellexero; *specialem Philosophiæ primæ partem*, aliaque, si Deus ita voluerit, eruditorum examini submittam.

Deo immortalî sit honor & gloria.

